

2013 november Hónapló

Dalos György: Marokkótól Kölcseyig

Berlin, 2013. október 12.

Melilla, az afrikai spanyol exklávé, amelyről már volt alkalmam beszámolni az olvasónak (*Mozgó Világ, 2007/11*), immár rendszeres őszi zarándokhelyünké vált A.-val. Berlinből madridi átszállással, fapados áron jutunk el az „autonóm városba”, ott töltünk néhány napot, majd a határon átkelve, a szomszédos Nadorból Al-Hoceimába, az egykori spanyol főkormányzóság székhelyére látogatunk el, ott is eltöltünk néhány napot. Visszafelé megint Melilla következik, azután a valószínűtlen napfényből és melegből az ilyentájt már többnyire szürke és hűvös Berlinbe röppenünk. Ezek az utak a maguk hasonlóságában már-már újrathallgatott zenedarabokra emlékeztetnek, bár mindig akad valami újdonság, csakis arra az őszre jellemző történet, amely variálja őket.

Idei melillai kirándulásunk előtt néhány héttel egyszerre több száz fekete-afrikai menekült rohamozta meg a várost Marokkótól elválasztó háromsoros, egyenként hat-tíz méter magas drótakadályokat. Egyidejűleg hasonló támadás érte a másik spanyol fennhatóságú várost, Ceutát is. Ott, a partközelségben csónakokból vetették magukat a vízbe és úsztak ki a Ghánából, Maliból és Burkina Fasóból érkező migránsok. Összehangolt akcióról lehet szó, s talán nem csak a pénzéhes slepperekéről, akik fejenként 2000-4000 euró sápot húznak a menekültektől. Marokkó részint le akarja rázni a szerencsétleneket, részint szívesen destabilizálná a két spanyol városállamot, amelyek területét a maga elidegeníthetetlen részének tekinti, akárcsak Kína Tajvant. A számítás be is válik. A három helyi lapból még a gimnáziumi latinon alapuló minimális spanyoltudásommal is kibogarászom, hogy Beni Ansar, a marokkói határváros körül mindennapos a feszültség. A Hotel Anfora ablakából a parti erődre látni, amelynek csúcsán, mint mindig, most is a városi, a spanyol nemzeti és az európai lobogót lengeti a szél. Újdonság viszont, hogy a várkapu mellett egy hosszúkas szektorban tábori sátrak és dzsipek állnak, egész nap katonák sorakoznak, őrséget váltanak, fegyveresen járnak ki-be. Jó esetben csak hadgyakorlatoznak, de az is lehet, hogy a migránsokban a potenciális ellenfél előőrseit látják.

Maguk a szubszaharaiaknak nevezett migránsok – zömmel fiatal férfiak – egy külterületi menekülttáborban laknak, onnan járnak be a városba. Joggingban sétálnak, és kevéske zsebpénzükhöz a tavaly megnyílt Lidlben vásárolnak. Ha nézik a spanyol tévét, abból megtudhatják, hogy ők a szerencse kegyeltjei, hiszen könnyű sérülésekkel megúszták a határátkelést. A képernyő viszont „breaking” hírként mutatja a Lampedusánál éppen lejátszódó tragédiát: ott egy Tuniszból indított, túlzásúfolt csempészhajó gyulladt ki, majd süllyedt a tengerfenékre – főleg eritreai és szomáliai utasokkal. Lám, a szomorú-szegény Marokkóba ékelt, mesterséges jólétben tartott, gyűszűnyi spanyol föld után Olaszországot is elérte a világméretű humanitárius katasztrófa.

Magyarország az itteni hírekben hiánycikk. Bevásárlás közben egy eladó barátságosan érdeklődött, honnan jövünk. A válasz, „Hungria”, majd a rávezetőként felajánlott „Budapest”

semmilyen felismerésre nem sarkallta. Gondolom, merő udvariasságból továbbkérdezett: „Ott euróval fizetnek?” Először elképedtem, majdnem megbántódtam, de aztán beláttam: mi, magyarok sem tudunk többet Spanyolországnak legalábbis erről a szögletéről, mint ők rólunk. Ki a műveletlen? Merre van a világ közepe?

Egyszer, a nyolcvanas évek elején, egy pesti ellenzéki házibulin többek között két bolíviai diák is megjelent. A társasághoz tartozó derék, kedves kolozsvári tanárember rácsodálkozott a rézbőrű vendégekre, és arról érdeklődött a házigazdánál, miféle nációhoz tartoznak. Mire ő valóságosan felelte: „Kecsua nyelvű indiánok.” A professzor hümmögött egyet, majd megkérdezte: „Meséltél már nekik arról, hogy mi történik Romániában a magyarokkal?”

Hazatérve és komputereimet kinyitva, belecsöppentem az aktuális hazai vitába. Nyáry Krisztián irodalomtörténész botrányszagú szenzációval állt elő. E szerint Kölcsey Ferenc, Himnuszunk költője, akinek magánéletéről eddig alig tudhattunk valamit, legalább két férfi iránt táplált erotikus érzelmeket, és ezeknek magánlevelekben hangot is adott. Bizonyítékként Nyáry idéz a levelekből, s a citátumok valóban zavarba ejtőek. „Öllek véghetetlen szerelemmel, mint mátkád ölelni sohasem foghat – ez a szív nem a lánykájé” (mármint a levelezőpartner menyasszonyáé – *D. Gy.*) – olvasom a Facebookon, s nyomában a rendkívüli hőfokú vitát, amely két lehetséges, egymást kizáró álláspont körül forog. 1. Kölcsey nemi irányultsága, mint költészetének esetleges ihlető forrása egyértelműen az olvasóközönségre tartozik. 2. Kölcsey vonzalma az azonos vagy akár az ellenkező nem iránt teljes egészében magánügynek tekintendő, és az iránta való érdeklődés maga is kétes dolog. A vitában, vagy inkább csörtében, két olyan irodalmár is szembekerül egymással, akiket én külön-külön egyaránt nagyra becsülök. Nehéz állást foglalni.

Ifjúkorom meghatározó élménye volt, hogy a Kölcsey gimnáziumba jártam, ahol a klubterem színpadáról egyenesen az iskola névadóját ábrázoló festményre láttam, karénekesként, meg akkor is, amikor a hagyományos Kölcsey-ünnepségen a jelmezkölcsönzőből vett atillában mondtam el az örökös megváltásról tartott híres pozsonyi beszédének részletét. És mert szemben álltam a képpel, minduntalan konfrontálódtam félszeműségével, komor, aszketikus arcával, szigorú tartásával. Képmása zavart áhítatot váltott ki belőlem, akárcsak költészete, vagyis nem lehetett hozzá meghitt, személyes viszonyom – minden tisztelem mellett inkább szellemi intézménynek, mint hús-vér embernek tekintettem. Pedig tudhattam, hogy érző lélek volt, hiszen Sereg Gyula tanár úr kellő pátosszal harsogta fülünkbe a személyes panaszt: „Ő sírni, sírni, sírni, / Mint nem sírt senki még / Az elsüllyedt boldogság után...” Elsüllyedt boldogság? Tizennyolc éves voltam, legkevesbé sírásra vágytam. Kölcsey magánélete nem érdekelt. Ugyanakkor mindent tudni akartam Ady Endre vérbajáról, József Attila skizofréniajáról, és ha már fiúszerelemről volt szó, „a beteges hajlamúnak” bélyegzett Oscar Wilde tragikus sorsáról, Nyáry Krisztián Így szerettek ők sorozatának egyes darabjait a Facebookon olvastam, és hazudnék, ha azt állítanám, hogy untam a nagy elődök intim megközelítését. Persze a könnyű tollal megírt történetek váltakozó színvonalúak: van köztük érdekesebb, alaposabban végiggondolt, és felszínesebb, pletykaszintű. A Kölcsey-sztorit enyhén szólva bizonyítatlannak éreztem. A romantikus lelkendezés lehetett szerelemmé stilizált férfibarátság is, amelynek a túlradó stílus önkéntelenül érzéki színezetet kölcsönzött – a „kebel” és a „honkebel” egyaránt a kor kulcsszavai voltak. Fontosabb ennél, hogy Kölcsey „melegként” való azonosítása mit sem ad hozzá az eddig bennem kialakult képhez, mert irodalmi szövegben nem nyilvánul meg. Pedig mekkora költői erővel tör fel a nemi irányultság Shakespeare XX. szonettjéből, ahol is a múzsról explicit kiderül, hogy fiú! Vagy Thomas Mann Halál Velencében című remekéből, amelynek magánéleti háttéréről keletkezése után ötven évvel lebbentette fel a fátylat néhány naplójegyzet.

Ámde, mitől olyan heves, és gondolom, lesz még hevesebb a vita? Attól, hogy az érintett személy a Himnusz, sőt „Hymnus”, a nemzeti imádság szerzője, amelyet állva szoktunk énekelni, s amelynek kezdő sorát 2010 után alkotmányba iktatták, majd legutóbb zeneileg is ráhangolták a korszellemre, ami nem történt meg sem a cseh Hol van hazám?-mal, sem pedig a lengyel Dabrowski-indulóval. Mellesleg az utóbbit 1980 forró nyarán maga a nép profanizálta az aktuális helyzethez: „Áldj meg, Madonna! / Vezess, Walesa! / Éljen Lengyelország / Szolidaritása!” Lám, a lengyeleknek semmi sem szent, igaz, az ő hetyke himnuszuk nem tartalmaz olyan kitöltetlen bűnbocsánati cédulát, mint a miénk: „M megbűnhődte már e nép / A múltat s jövődőt!” No mármost, ha igaz, amit Nyáry Krisztián tudni vél, akkor a költő és vele együtt a szent dal is belekompromittálódik a kétharmados éra napi diskurzusába: az új lesbikus film, alaptörvénybe foglalt családdefiníció és a melegjogok körüli vitába.

Megvallom, én ezt nem szeretném. Ha egyáltalán szeretnék valamit, csakis azt, hogy a Kölcseyvel kapcsolatos hírre a közvélemény egyetemleges vállvonogatással reagáljon.

Kapcsolódó írások:

1. **Dalos György: Szvatopluk és vidéke** Dalos György Szvatopluk és vidéke Berlin, 2008. január 14....
2. **Dalos György: Omladozó tavasz** Berlin, 2012. március 18. Az elmúlt héten Havannában négyszer is...
3. **Dalos György: Névcserék, ízlések és pofonok** Berlin, 2011. június 10. Hogy a magyar jobboldali kurzus a...
4. **Dalos György: Vadulunk** Berlin, 2012. szeptember 7. Fábri Péter barátom átküld nekem egy...
5. **Dalos György: Politikai kánikula, avagy folyt. köv.** Berlin, 2010. július 7. Mint múltkoriban (MV, 2010/7) szóvá tettem,...

Cimkék: **Dalos György**